

Nr 170

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring i strafflagen, m. m.; given Stockholms slott den 29 mars 1957.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

- 1) lag om ändring i strafflagen; samt
- 2) lag angående ändrad lydelse av 8 § 1 mom. lagen den 17 oktober 1900 (nr 82 s. 1) om straffregister.

GUSTAF ADOLF

Herman Zetterberg

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I propositionen behandlas vissa straffrättsliga frågor, vilkas lösning icke ansetts böra anstå till dess den nuvarande strafflagen ersättes med en helt ny brottsbalk.

Sålunda föreslås sådan ändring i strafflagen, att missbruk av aganderätt skall kunna beivras, även då den blott inneburit lindrig misshandel.

Vidare upptages vissa utvidgningar av den svenska domsrätten beträffande brott som begås ombord å svenskt luftfartyg utanför svenskt territorium och brott som utlänning begår utom Sverige.

Slutligen föreslås i propositionen viss ändring i fråga om tillhandahållande av utdrag av det allmänna straffregistret.

F ö r s l a g
till
L a g
om ändring i strafflagen

Härigenom förordnas, att 1 kap. 1 och 2 §§ strafflagen¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives samt att 14 kap. 16 § samma lag skall upphöra att gälla.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

1 KAP.

1 §.

Inländsk man varde efter Sveriges lag och vid svensk domstol dömd för brott, som han begått inom riket, eller å svenskt fartyg eller emot Sverige eller svensk man utom riket, så ock för annat utom riket förövat brott, där Konungen förordnar, att det brott här i riket åtalas må.

Inländsk man varde efter Sveriges lag och vid svensk domstol dömd för brott, som han begått inom riket, eller å svenskt fartyg eller *luftfartyg* eller emot Sverige eller svensk man utom riket, så ock för annat utom riket förövat brott, där Konungen förordnar, att det brott här i riket åtalas må.

Brott anses — — — — — hava fullbordats.

2 §.

Utländsk man, som här i riket finnes, varde efter Sveriges lag och vid svensk domstol dömd för brott, som han begått inom riket, eller å svenskt fartyg utom riket, så ock för brott, som han utom riket begått emot Sverige eller svensk man, där Konungen förordnar, att det brott här i riket åtalas må.

Utländsk man, som här i riket finnes, varde efter Sveriges lag och vid svensk domstol dömd för brott, som han begått inom riket, eller å svenskt fartyg eller *luftfartyg* utom riket.

Har utländsk man, som här i riket finnes, i annat fall begått brott utom riket, varde ock, där Konungen förordnar att åtal må ske, dömd som i första stycket sägs, om brottet begåtts emot Sverige eller svensk man eller om straffarbete kan följa å gär-

¹ Senaste lydelse, se beträffande 1 kap. 1 § SFS 1948: 448 och beträffande 2 § 1953: 769.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

*ningen enligt svensk lag och den ej
var fri från straff enligt lag, som gäll-
de på gärningsorten.*

För gärning — — — — — må ske.

Denna lag träder i kraft, såvitt avser upphävande av 14 kap. 16 § straff-
lagen, den 1 juli 1957 och i övrigt den 1 januari 1958.

Förslag

till

Lag**angående ändrad lydelse av 8 § 1 mom. lagen den 17 oktober 1900
(nr 82 s. 1) om straffregister**

Härigenom förordnas, att 8 § 1 mom. lagen den 17 oktober 1900 om straffregister¹ skall erhålla följande ändrade lydelse.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

8 §.

1 mom. Fullständigt utdrag av registret skall meddelas, då framställning därom göres av domstol, Konungens befallningshavande eller allmän åklagare eller av annan myndighet, vilken enligt lag äger förordna om häktning, eller av interneringsnämnden eller statens kriminaltekniska anstalt, eller då sådan framställning göres av justitiekanslern, riksdagens justitieombudsman eller dess militieombudsman. Till annan myndighet än nu är sagt, så ock till enskild vars rätt må vara beroende på annan upplysning ur registret än som framgår av i 2 mom. omförmält registerutdrag, skall fullständigt registerutdrag lämnas, där Konungen för särskilt fall därtill givit tillstånd.

1 mom. Fullständigt utdrag av registret skall meddelas, då framställning därom göres av domstol, Konungens befallningshavande eller allmän åklagare eller av annan myndighet, vilken enligt lag äger förordna om häktning, eller av interneringsnämnden eller statens kriminaltekniska anstalt, eller då sådan framställning göres av justitiekanslern, riksdagens justitieombudsman eller dess militieombudsman. Till annan myndighet än nu är sagt skall fullständigt registerutdrag lämnas, där Konungen för särskilt fall därtill givit tillstånd. Styrker enskiid att hans rätt är beroende på annan upplysning ur registret än som avses i 2 mom., må Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, fångvårdsstyrelsen medgiva att fullständigt registerutdrag lämnas honom.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1957.

¹ Senaste lydelse, se SFS 1947: 620.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementens ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 15 mars 1957.

N ä r v a r a n d e :

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, HEDLUND, PERSSON, LINDELL, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, NÄSGÅRD, KLING, ELIASSON.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga angående *vissa ändringar i strafflagen m. m.* och anför därvid följande.

På straffrättens område förberedes sedan länge en genomgripande lagreform som torde komma att leda till att 1864 års allmänna strafflag ersättes av ny lagstiftning. Led i förberedelserna för denna reform är straffrättskommitténs år 1953 avgivna förslag till brottsbalk (SOU 1953:14) och strafflagberedningens nyligen avlämnade slutbetänkande (SOU 1956:55) med förslag till lag om skydd mot brott (skyddslag), m. m. Straffrättskommitténs förslag, vilket innebär en reformering av strafflagens bestämmelser om de särskilda brotten och därmed sammanhängande allmänna bestämmelser, är efter avslutat remissförfarande under behandling i justitiedepartementet. Strafflagberedningens slutbetänkande, vari beredningen har företagit en allmän översyn av det straffrättsliga påföljdssystemet och en kodifiering av de till detta system hörande lagbestämmelserna, är för närvarande remitterat till ett stort antal myndigheter och sammanslutningar för yttrande.

Straffrättskommitténs och strafflagberedningens förslag äger sådant samband med varandra, att de bör övervägas i ett sammanhang; bl. a. har såsom ett alternativ ifrågasatts att sammanföra förslagen till en balk i 1734 års lag. Ehuru straffrättskommitténs förslag, såsom nyss angivits, är under arbete inom departementet, kommer det alltså att dröja, innan det kan föreläggas riksdagen. Med hänsyn härtill har jag ansett mig böra ur sistnämnda förslag utbryta vissa begränsade frågor, vilkas lösning icke synes böra anstå till dess strafflagen i mera väsentliga delar kan avlösas av ny lagstiftning. Dessa frågor, som jag anhåller att nu få upplaga till behandling, avser dels vissa utvidgningar av strafflagens jurisdiktionsregler — nämligen såvitt avser brott som utom riket begås ombord å svenskt luftfartyg samt brott som utlänning begår utom Sverige — och dels förhållandet mellan misshandel och kroppssaga.

I detta sammanhang anhåller jag att även få upptaga fråga om ordningen för tillhandahållande i vissa fall av utdrag av det allmänna straffregistret.

I. Strafflagens jurisdiktionsregler

Principerna för jurisdiktionsrätten

Straffrättskommittén lämnar i sitt betänkande (s. 436 ff) en redogörelse för de principer som i svensk och utländsk rätt tillämpas i fråga om den straffrättsliga kompetensen. Såsom grundläggande princip gäller enligt de flesta länders straffrätt den s. k. *territorialprincipen*. Denna innebär att staten straffar alla brott som förövas inom dess eget land-, sjö- eller luftterritorium, oavsett gärningsmannens nationalitet och brottets angreppsobjekt. I större eller mindre utsträckning har med brott som begås inom det egna landets område likställts brott som utom sådant område förövas ombord å landets egna fartyg eller luftfartyg. I engelsk och amerikansk rätt inskränkte man sig länge till att straffa endast gärningar som hade förövats inom eget territorium eller ombord å eget fartyg, men numera har intet land ansett sig kunna stanna härvid. Detta sammanhänger väsentligen med att i flertalet stater reglerna om utlämning för brott bygger på den grundsatsen, att medborgare i det egna landet ej utlämnas till bestraffning i annat land. Med hänsyn härtill skulle en tillämpning av enbart territorialprincipen medföra att den som har begått brott i främmande land undginge påföljd genom att taga sin tillflykt till hemlandet. Bl. a. till förekommande härav har territorialprincipen i större eller mindre omfattning kompletterats av den s. k. *personalitetsprincipen*, enligt vilken det egna landets medborgare och ibland även sådana personer som där äger hemvist straffas för brott som de har förövat utomlands. Jämte territorial- och personalitetsprinciperna tillämpas vidare, med mer eller mindre vittgående begränsningar, den s. k. *real- eller skyddsprincipen*. Denna princip, som på senare tid har vunnit ökad tillämpning i skilda länder, innebär att en stats straffrättsliga kompetens omfattar även brott som utlämning begår utomlands, om brottet riktar sig mot staten själv, dess egna medborgare eller annat intresse som dess strafflag avser att skydda. Stundom innehåller strafflagarna även bestämmelser som möjliggör att beträffande särskilt angivna brottstyper eller under vissa förutsättningar ingripa med straff utan hänsyn till var, av vem eller mot vem brottet har förövats. Denna princip, den s. k. *universalprincipen*, bygger på den uppfattningen att det är ett gemensamt intresse för alla kulturstater att allvarigare brott som överallt är straffbara också blir bestraffade; delvis återspeglas principen i särskilda konventioner om bekämpande av vissa brott som ofta har anknytning till ett flertal länder.

I främmande strafflagar ger bestämmelserna om den straffrättsliga kompetensen, såsom redan har antytts, regelmässigt uttryck för en kombination av flera av de angivna principerna. Personalitets- och realprinciperna och särskilt universalprincipen tillämpas därvid i regel icke utan åtskilliga be-

gränsningar. Beträffande brott som förövas utom statens område gäller således ofta att det icke straffas, om det saknar större betydelse eller ej kränker något statens eller dess medborgares intresse. Ej sällan göres åtal beroende av särskild åtalsprövning. Stundom uppställas såsom förutsättning för att brottet skall kunna straffas, att gärningen är straffbar jämväl enligt lagen i det land där den har förövats, och i vissa fall bestämmes, att gärningen icke får straffas strängare än enligt nyssnämnda lag.

Beträffande brott som förövas ombord å *fartyg* gäller enligt många länders straffrätt särskilda regler som i större eller mindre utsträckning innefattar undantag från vad eljest är stadgat. I äldre tid hävdade flertalet stater rätt att döma över såväl brott som inom det egna landets gränser begåtts å utländskt fartyg som ock brott å egna fartyg i främmande vatten och hamnar. Till stöd för att låta straffanspråket avse egna fartyg utanför eget sjöterritorium har, särskilt i äldre doktrin, anförts att sådant fartyg finge anses utgöra en flytande del av statsterritoriet (*territoire flottant*). De kompetenskonflikter mellan skilda stater som följde av dylika straffanspråk har man efterhand sökt utjämna. Man har därvid gått olika vägar. Alla stater tillerkänner sig dock i överensstämmelse med en allmänt erkänd folkrättslig regel straffmyndighet över brott som har förövats å eget fartyg i öppen sjö.

Med luftfartens snabba utveckling under de senaste decennierna har frågan om domsrätten över brott som förövas ombord å *luftfartyg* fått en allt större praktisk betydelse och i ökad omfattning tilldragit sig rättsvetenskapens och lagstiftarnas intresse. Såsom huvudprincip i förevarande hänseende uppställs i de flesta länder att domsrätten omfattar egna och främmande luftfartyg inom eget luftområde samt egna luftfartyg under färd över det öppna havet. I åtskilliga länders straffrätt upptages därutöver särskilda bestämmelser som med stöd av principen om flaggans lag medger en mer eller mindre vidsträckt domsrätt över egna luftfartyg även när dessa befinner sig på eller över främmande lands territorium. I några länder finnes därjämte bestämmelser som anknyter kompetensen till landningsortens lag.

Hävdande av straffanspråk utöver vad som följer av territorialprincipen kan ofta medföra att ett brott är underkastat flera länders straffrättsliga kompetens. Avgörande för frågan om vilket land som i sådant fall skall döma över brottet blir i allmänhet var gärningsmannen befinner sig när han gripes och vilka bestämmelser om utlämning som berörda länder tillämpar. De kollisioner som uppstår när någon lagföres för ett brott för vilket han redan har undergått straff i annat land löses i regel genom särskilda bestämmelser om verkan av utländsk straffdom.

Av straffrättskommitténs redogörelse framgår, att de nordiska strafflagarna samliga tillämpar territorialprincipen utan begränsning. Den *danska* lagen straffar därjämte i enlighet med personalitetsprincipen dansk medborgare eller den som är bosatt i Danmark för brott som han har förövat utom Danmark under förutsättning att gärningen är straffbar även enligt gärningsortens lag eller, om gärningen har förövats utanför folkrättsligt erkänt statsområde, icke är av alltför obetydlig karaktär. Realprincipen kommer

enligt dansk lag till användning med den begränsningen att brottet skall rikta sig mot danska statens självständighet, säkerhet, författning eller offentliga myndigheter eller mot vissa andra särskilt angivna intressen.

Den *finska* lagen straffar av inlämning eller utlämning utomlands förövat brott som riktar sig mot staten eller mot inlämning. Finsk medborgare kan därjämte straffas för utomlands förövat brott mot högsta makten i den främmande staten eller mot undersåte i sådan stat, om klagomål har inlupit från den främmande staten eller målsäganden.

Enligt *norsk* lag straffas i överensstämmelse med personalitetsprincipen brott som i utlandet förövas av norsk medborgare eller annan i Norge hemmahörande person, när handlingen antingen faller under något av en mängd i lagen särskilt uppräknade lagrum, avseende handlingar som i alla kulturstater är straffbelagda, eller utgör brott mot den norska staten eller statsmyndigheten eller är straffbar både efter norsk lag och gärningsortens lag. Härjämte tillämpas jämväl real- och universalprinciperna så, att utlämning kan straffas för utomlands begånget brott dels när handlingen innefattar något av vissa i lagen uppräknade brott, däribland brott mot statens säkerhet samt grövre brott mot enskild, dels även eljest när brottet är att hänföra till en »forbrytelse» (i motsats till »forseeelse») och handlingen är straffbar jämväl efter gärningsortens lag samt gärningsmannen har hemvist i Norge eller uppehåller sig där. Brott utom riket av utlämning får dock ej åtalas annat än efter Konungens förordnande. Åtal för sådana av utlämning förövalda brott som ej tillhör de särskilt uppräknade kan ej heller äga rum om efter gärningsortens lag straff är uteslutet på grund av preskription el. dyl.; väckes åtal, får strängare straff ej ådömas än som hade kunnat följa enligt det främmande landets lag.

I fråga om brott ombord å *fartyg* utom det egna landets område hänför den danska lagen under dansk straffmyndighet brott ombord å danskt fartyg utom någon stats territorium ävensom inom annan stats område, om brottet förövas av någon som hör till fartyget eller medföljer detta som resande. Enligt finsk rätt hör under finsk domstols kompetens brott som begås ombord å finskt fartyg i öppen sjö. Beträffande brott ombord å fartyg tillämpas i andra fall de allmänna kompetensreglerna. Den norska lagen straffar brott ombord å norskt fartyg i främmande hamn eller inom annat lands sjöterritorium endast om brottet förövas av någon som tillhör fartygets besättning eller av annan som medföljer fartyget. Befann sig detta i öppen sjö, är norsk lag tillämplig utan inskränkning.

Av de nordiska strafflagarna innehåller den norska lagen uttryckliga regler i fråga om *luftfartyg*. Dessa innebär att brott som förövas ombord å norskt luftfartyg är underkastat landets straffmyndighet i samma utsträckning som brott ombord på fartyg. I dansk liksom även i finsk rätt anses motsvarande regel gälla med stöd av analogi.

Vad angår gällande svensk rätt stadgas i 1 kap. 1 § första stycket strafflagen, att inländsk man skall dömas efter Sveriges lag och vid svensk domstol för brott, som han begått inom riket eller å svenskt fartyg eller mot

Sverige eller svensk man utom riket, ävensom för annat utom riket förövat brott, där Kungl. Maj:t förordnar om åtal. Utländsk man, som finnes här i riket, skall jämlikt 1 kap. 2 § första stycket dömas för brott, som han begått inom riket eller å svenskt fartyg utom riket, så ock för brott, som han utom riket begått mot Sverige eller svensk man, där Kungl. Maj:t förordnar om åtal. För gärning, som utgör folkrättsbrott, skall utländsk man enligt andra stycket i 1 kap. 2 § även eljest dömas efter Sveriges lag och vid svensk domstol, såframt Kungl. Maj:t förordnar att åtal må ske. I 1 kap. 3 a § har meddelats vissa kompletterande bestämmelser, avseende brott som begåtts utom riket där avdelning av krigsmakten befinner sig.

Brott ombord å svenskt luftfartyg

Straffrättskommittén. Enligt straffrättskommitténs förslag — vari allmänna bestämmelser om svensk strafflags tillämplighet i rummet har meddelats i 23 kap. 6—12 §§ — skall i överensstämmelse med bl. a. dansk och norsk rätt gälla samma kompetensregler i fråga om brott å fartyg och å luftfartyg. Sådant brott skall i princip vara underkastat svensk domsrätt oavsett gärningsmannens nationalitet och mot vem brottet har förövats. Även brott förövat i tjänsten av någon som tillhörde fartyget eller luftfartyget skall enligt förslaget falla under svensk domstols kompetens. I vissa fall förutsättes särskild prövning för att åtal skall få väckas för brottet. I huvudsaklig överensstämmelse med motsvarande danska och norska bestämmelser skall dock någon inskränkning i åtalshänseende icke gälla, om brottet begåtts i tjänsten av någon som tillhörde fartyget eller luftfartyget, om fartyget eller luftfartyget befann sig utom varje stats område, d. v. s. å öppna havet utanför territorialgränserna eller i luftrummet där ovanför, eller om fartyget eller luftfartyget var inom främmande stats område och brottets begicks av någon som tillhörde eller medföljde fartyget eller luftfartyget.

Mot straffrättskommitténs förslag i denna del har några invändningar icke framkommit under remissbehandlingen av förslaget.

Departementschefen. Spörsmålet om domsrätten över brott, begångna å svenska luftfartyg utom riket, har aktualiserats i samband med det förslag till luftfartslag m. m., vilket i proposition nr 69 har förelagts årets riksdag. Den föreslagna luftfartslagen innehåller även vissa ansvarsbestämmelser. Beträffande dessa bestämmelsers giltighet i rummet har någon särskild reglering ej ansetts böra komma i fråga för lufträttens del, utan vad i allmänna strafflagen är stadgat om dem som är underkastade svensk straffrätt skall gälla även beträffande ansvarsbestämmelserna i luftfartslagen. Vid departementsbehandlingen av ifrågavarande lagförslag ansåg jag det icke erforderligt att i avvidan på brottsbalkens genomförande föreslå någon ändring i 1 kap. strafflagen, såvitt avser brott ombord å svenskt luftfartyg. I sitt yttrande över lagförslaget har emellertid lagrådet, med hänsyn till den tid som kan komma att förflyta mellan luftfartslagens och brottsbalkens

ikraftträdande, förordat att 1 kap. 1 och 2 §§ strafflagen ändras så att brott å svenskt luftfartyg i fråga om domsrätten jämföras med brott å svenskt fartyg (se prop. nr 69 s. 274).

Även om några större praktiska olägenheter knappast torde vara förenade med att tills vidare bibehålla 1 kap. strafflagen oförändrat i förevarande hänseende i avvaktan på brottsbalkens genomförande, vill jag icke motsätta mig den av lagrådet önskade lagändringen. Denna torde, såsom lagrådet har framhållit, lämpligen kunna ske på det sättet, att efter orden »svenskt fartyg» i första stycket av de båda första paragraferna i kapitlet införes orden »eller luftfartyg».

Ändras 1 kap. 1 och 2 §§ strafflagen i enlighet med det anförda, kommer icke enligt dessa lagrum att krävas någon prövning av Kungl. Maj:t för att brott ombord å svenskt luftfartyg utom riket skall få åtalas här i landet. De av straffrättskommittén föreslagna reglerna om åtalsprövning, vilka hänför sig även till andra fall än de nu ifrågavarande, torde icke böra upptagas till övervägande förrän i samband med behandlingen av kommitténs förslag i övrigt. Har gärningsmannen utom riket undergått straff eller annan ansvarspåföljd för brottet, får dock enligt 1 kap. 3 § strafflagen åtal ej ske utan Kungl. Maj:ts förordnande.

Lagändringen torde böra träda i kraft den 1 januari 1958.

Brott av utlännning utom Sverige

Straffrättskommittén. De av straffrättskommittén föreslagna bestämmelserna om strafflags tillämplighet i rummet innebär även i andra hänseenden än som nyss berörts en utvidgning av den svenska straffrättsliga kompetensen i fråga om brott, som utlännning begår utom Sverige. Kommittén har bl. a. upptagit en särskild kompetensregel beträffande vissa utom riket förövade brott av utlännning, som efter brottet har begivit sig till Sverige eller till område utom Sverige där avdelning av krigsmakten befinner sig för annat ändamål än övning. Stadgandet är avsett att anknyta till lagstiftningen om utlämning för brott. Enligt förslaget skall utlämningen i det avsedda fallet dömas efter svensk lag och vid svensk domstol, under förutsättning dels att gärningen ej var straffri enligt å gärningsorten gällande lag, dels att å brottet, om det hade förövats i Sverige under motsvarande förhållanden, kunnat följa svårare straff än fängelse i två år och dels att begäran om utlämning icke har framställts eller sådan begäran har avslagits eller ock utlämning på grund av krig eller annat hinder ej kan ske.

I sin motivering för detta stadgande erinrar straffrättskommittén om att 1949 års utlänningskommitté i sitt betänkande med förslag till utlänningslag m. m. (SOU 1951: 42) har föreslagit bl. a. den ändringen i den nuvarande utlämningslagen att framställning om utlämning för icke-politiskt brott skall kunna vägras i sådana fall, där utlämningen skulle medföra att den utlämnade bleve utsatt för politisk förföljelse. I anslutning härtill har utlänningskommittén uttalat sig för en sådan utvidgning av den svenska

strafflagens kompetensregler, att möjlighet öppnas att här i riket bestraffa icke-politiska brott för vilka framställning om utlämning har gjorts men avslagits. Utlänningskommittén har framhållit att det skulle vara stötande, om en flykting som utomlands har förövat ett grovt brott skulle kunna undgå straff genom att han på grund av fara för politisk förföljelse icke utlämnades. I särskilda fall kunde det framstå som ett svenskt samhällsintresse att tillse att förövaren av ett utomlands begånget grovt brott icke finge ostraffad uppehålla sig här. Ett vägande skäl för att bereda möjlighet att här i riket bestraffa dylikt brott vore också att Kungl. Maj:t, då en utlämningsframställning avsloges med hänsyn till faran för politisk förföljelse, skulle kunna hänvisa till att brottslingen komme att lagföras här i riket. Avslaget skulle därigenom kunna verka mjukare.

Bestämmelser av den av utlänningskommittén antydda innebörden finnes, framhåller straffrättskommittén, i åtskilliga utländska strafflagar. Därvid uppställes stundom såsom förutsättning för domsrätt att utlämning för brottet i princip är möjlig. Så är förhållandet i den tyska lagen. Andra länder gör icke någon sådan begränsning utan tillägger sig domsrätt i alla fall där utlämning icke sker. Enligt den norska lagen (§ 12) hör under norsk domsrätt brott som har förövats i utlandet av utlämning, om brottet innefattar någon av vissa i den norska lagen till stort antal angivna gärningar, däribland dråp, misshandel, sedlighetsbrott, grov stöld eller förfalskningsbrott, eller om brottet »er en forbrytelse straffbar også etter det lands lov i hvilket den er foretatt, og den skyldige har bopel i riket eller oppholder seg her»; åtal må dock väckas endast efter Konungens bestämmande.

Till närmare utveckling av förslaget anför straffrättskommittén vidare följande:

Vad angår icke-politiska brott anser kommittén, i likhet med utlänningskommittén, att i utlämningslagen bör införas en bestämmelse som möjliggör att avslå framställning om utlämning för sådant brott i fall där fara föreligger för att den som avses med framställningen skulle bli utsatt för politisk förföljelse, samt att genom ändring i strafflagstiftningen möjlighet bör öppnas att här i riket lagföra dylikt brott. Kommittén kan i huvudsak ansluta sig till de av utlänningskommittén anförda synpunkterna på utformningen av en för sådana fall avsedd kompetensregel. Utanför svensk domstols behörighet bör sålunda falla brott som icke är av viss svårare beskaffenhet; gränsen, vilken torde böra bestämmas efter det straff som kunnat följa å brottet om det förövats i Sverige under motsvarande förhållanden, bör sättas jämförelsevis högt. Något hinder att sätta gränsen högre än enligt utlämningslagen förutsättes för att utlämning skall kunna ske bör icke anses föreligga. I motsats till utlänningskommittén anser straffrättskommittén det icke lämpligt att begränsa kompetensregelns tillämplighet till sådana fall där framställning om utlämning gjorts men avslagits. Frånsett det otillfredsställande i att frågan om svensk domstols behörighet bleve beroende av viss åtgärd från annat lands sida, bör beaktas att det i vissa fall kan framstå som ett svenskt samhällsintresse att lagföring för ett utomlands begånget grovt brott skall kunna äga rum även om framställning om utlämning av en eller annan orsak icke gjorts. Lagföring synes vidare böra kunna ske om utlämning, ehuru tillåten enligt lag, icke kan äga rum på grund av krig eller annat faktiskt hinder. I sistnämnda hänseende må erin-

ras om att strafflagskommissionen genom ett särskilt stadgande i 1 kap. 9 § i kommissionens förslag tillade svensk domstol behörighet för sådant fall. Slutligen bör gälla förutom att gärningen ej var straffri enligt gärningsortens lag, att gärningsmannen finnes här i riket eller å område utom riket där avdelning av krigsmakten befinner sig för annat ändamål än övning. Liksom i fall som avses i 8 § första stycket bör åtal ej få väckas utan att Kungl. Maj:t förordnat därom.

Vad beträffar frågan huruvida en kompetensregel av antytt slag bör omfatta även brott av politisk natur må till en början erinras om att i den mån gärningen riktar sig mot utländsk stat eller myndighet fråga om lagföring inför svensk domstol i regel icke kan bli aktuell, eftersom några svenska straffbestämmelser som kunna bli tillämpliga på sådant fall icke finnas. Annorlunda förhåller det sig beträffande gärningar som fränsett det politiska momentet äro straffbara även såsom vanliga brott: mord, dråp, misshandel, stöld eller annat brott mot enskild eller mot allmänheten. Straffbestämmelserna mot sådana gärningar äro enligt svensk lag icke begränsade till fall där gärningen riktar sig mot svensk medborgare eller den svenska allmänheten. Såsom utlänningskommittén framhåller (betänkandet s. 227) kunna onekligen starka skäl åberopas för att undantaga brott av sist berört slag från den ifrågasatta kompetensregeln. Om ett dylikt brott skulle kunna lagföras i Sverige, skulle domstolen vid bedömande av brottet ofta bli nödsakad att taga hänsyn till de politiska förhållanden som inverkat på brottet och givit det dess karaktär av politiskt brott. En dylik prövning skulle stundom kunna erbjuda betydande svårigheter och bli av vansklig art. En kompetensregel som öppnade möjlighet att här i riket lagföra även brott som betingats av politiska förhållanden utomlands skulle även kunna föranleda en främmande makt till att, om framställning om utlämning avslagits, utöva påtryckningar för att få brottet bestraffat här. Å andra sidan bör framhållas att det likaväl som då fråga är om icke politiska brott stundom kunde vara i hög grad stötande, om möjlighet icke finnes att här i riket lagföra en flykting som utomlands begått exempelvis ett grovt våldsbrott vilket, ehuru betingat av politiska motiv, förövats med särskild råhet eller grymhet. I detta sammanhang bör också nämnas att vissa brott som ej sällan ha politisk karaktär enligt mellanfolkliga avtal dock icke skola anses som politiskt brott, t. ex. folkmord, eller också skola kunna åtalas och straffas här utan inskränkning, t. ex. brott som innebära vissa svårare överträdelser av 1949 års Genèvekonventioner. Vidare bör erinras om det ovan berörda stadgandet i utlämningslagen att såsom politiskt brott i intet fall skall anses mord, mordförsök eller dråp å främmande statsöverhuvud eller någon till en främmande suveräns familj hörande person, den belgiska attentatsklausulen. Enligt utlänningskommitténs förut omnämnda förslag skall principen om att utlämning ej må ske för politiskt brott fortfarande gälla. Attentatsklausulen föreslås emellertid skola utgå. I samband härmed föreslår utlänningskommittén att i utlämningslagen införas ett stadgande om undantag i vissa fall från förbudet mot utlämning för politiskt brott. Undantaget har begränsats till vissa grova brott, nämligen mord, dråp, mordbrand, allmänfarlig ödeläggelse eller grovt sabotage, och såsom förutsättning för att utlämning skall medgivas har angivits, att det med hänsyn till gärningsmannens politiska syfte och omständigheterna i övrigt kan antagas att han här i riket kommer att utöva verksamhet som innebär fara för den svenska samhällsordningen.

Om en kompetensregel av det slag som här ovan diskuterats icke skulle avse politiska brott, torde det vara nödvändigt att i lagtexten söka närmare bestämma innebörden av begreppet politiskt brott. En dylik bestämning er-

bjuder emellertid mycket stora svårigheter. Uppfattningen inom doktrin och praxis i utlandet är växlande och i hög grad oklar. I K. prop. nr 50 till 1913 års riksdag med förslag till lag om utlämning av förbrytare framhölls (s. 32) att utvecklingen gått i riktning mot en inskränkning av begreppet politiskt brott. På senare tid har likväl den politiska utvecklingen i vissa länder medfört att allt flera handlingar kommit att uppfattas såsom angrepp mot statens säkerhet och i överensstämmelse med ett sådant betraktelsesätt be- lagts med mycket stränga straff. Det är tydligt att denna utveckling är äg- nad att få återverkningar på svenska domstolars och myndigheters bedöm- ning av vilka brott som skola anses vara politiska när det gäller handlingar företagna av flyktingar från de ifrågavarande länderna.

Vid övervägande av frågan huruvida från svensk kompetens böra undan- tagas politiska brott har kommittén funnit att något undantag för sådana brott icke lämpligen bör uppställas. En lämplig begränsning av lagföringen för brott av nu berört slag torde kunna vinnas genom att för åtal uppställs krav på förordnande av Kungl. Maj:t. Vid prövning huruvida åtalsförord- nande skall meddelas kan och bör hänsyn tagas till samtliga föreliggande omständigheter, i främsta rummet brottets beskaffenhet och svårhet. Vid denna prövning torde för övrigt ofta, liksom då fråga är om åtal för brott av icke politisk natur, bevis- och utredningssvårigheter komma att medföra att gärningen finnes icke böra åtalas här.

Av de remissmyndigheter, som yttrat sig över straffrättskommitténs för- slag, har endast *överståthållarämbetet* haft något att erinra mot ifrågava- rande stadgande. Ämbetet anför:

Även om det skulle kunna tänkas fall, där det framstår som stötande för det allmänna rättsmedvetandet, att lagföring icke sker i här avsedda situa- tioner, synes å andra sidan vanskligt att i Sverige åstadkomma tillförlitlig utredning och göra ett rättvist bedömande beträffande gärningar, som i så ringa grad som här är fallet beröra svenska intressen. Kommittén har själv framhållit risken av att främmande makt skulle kunna utöva påtryckning för att få ett politiskt brott bestraffat här. Kommittén påpekar jämväl, att den politiska utvecklingen på senare tid i vissa länder medfört att allt flera handlingar kommit att uppfattas såsom angrepp mot statens säkerhet. Sistnämnda synpunkt har föranlett kommittén att icke undantaga politiska brott från tillämpningsområdet för förevarande stadgande, en ståndpunkt som ämbetet med hänsyn till utvecklingen på vissa håll utomlands finner riktig. I den tänkta situationen att inom vår världsdel pågår krig, i vilket Sverige ej del- tager, kan emellertid ett för vårt land vanskligt läge uppkomma om svensk strafflag är tillämplig på utomlands begånget brott av en hit inkommen person, för vilken båda de stridande parterna äro starkt intresserade. Det är visserligen en aktningssvärd strävan att tillse att överskridandet av nation- ella gränser icke föranleder frihet från straffreaktion, men det synes äm- betet å andra sidan tvivelaktigt om värdet härav vare sig principiellt eller praktiskt är så betydande, att man med öppna ögon bör inlåta sig på att kunna bli konfronterad med nyss berörda olägenheter. Ämbetet har sig icke heller bekant något exempel på att det befunnits otillfredsställande, att mot- svarighet till de här föreslagna bestämmelserna hittills saknats.

Departementschefen. Om en ny utlämningslag genomföres enligt det för- slag som den 18 januari 1957 remitterats till lagrådet, kommer vissa utläm- ningshinder att uppställas, vilka ej återfinnes i den gällande utlämningsla- gen av år 1913. Det blir sålunda icke tillåtet att medgiva utlämning, som

medför risk för politisk förföljelse eller som är uppenbart oförenlig med humanitära krav, och bland övriga nya utlämningshinder märkes, att utlämning ej får äga rum, om den utlämnade riskerar dödsstraff. Därest utlämning ej kommer till stånd, kan det — såsom jag framhållit i den nämnda lagrådsremissen — i vissa fall vara önskvärt att åtal för det avsedda brottet i stället anhängiggöras här i riket. Stundom skulle det framstå såsom mycket stötande, om nyssnämnda regler medförde, att ett grovt brott icke bleve beivrat. Detta är dock icke alltid möjligt med de nuvarande jurisdiktionsbestämmelserna. En utlämning kan nämligen i regel, för brott som han har begått utomlands, dömas här i riket endast om brottet har begåtts mot Sverige eller svensk man. Konsekvensen kan alltså bli, att det ej är möjligt att anställa något åtal här i riket, ehuru det är önskvärt att så sker. Det synes därför motiverat att, såsom straffrättskommittén har föreslagit, ytterligare utsträcka den svenska domsrätten beträffande brott som av utlämning begåtts utom riket. Såsom framgår av straffrättskommitténs redogörelse finnes liknande vidsträckta kompetensregler i åtskilliga utländska strafflagar. Med anledning av vad överståthållarämbetet anfört vill jag framhålla, att risken för internationella komplikationer vid vägran att efterkomma en utlämningsframställning säkerligen är större, om gärningsmannen går helt fri än om möjlighet finnes att lagföra brottet här i landet. Jag vill även understryka, att denna utvidgning av svensk domstols kompetens främjar strävandena att i avseende å jurisdiktionen i möjligaste mån utplåna gränserna mellan de nordiska länderna.

Jag anser det tveksamt om politiska brott bör omfattas av den ifrågavarande kompetensregeln. Vissa skäl talar för att utesluta dem. Vad beträffar rent politiska brott blir emellertid, såsom straffrättskommittén framhållit, lagföring vid svensk domstol i regel icke möjlig, enär svensk strafflag över huvud taget ej är tillämplig. För sådana brott behöver således något undantag ej göras. Då fråga är om brott av såväl politisk som icke politisk karaktär, skulle det i vissa situationer vara mindre tillfredsställande att ej kunna anställa åtal här i riket. Vid övervägande av frågan har jag stannat för att icke begränsa själva kompetensregeln i detta avseende utan låta den erforderliga begränsningen, såsom kommittén föreslagit, ske genom att för åtal uppställs krav på förordnande av Kungl. Maj:t. Det kan övervägas att i lagen upptaga närmare anvisningar för åtalsprövningen, men spørsmålet här om torde kunna anstå till behandlingen av brottsbalksförslaget i övrigt, då 1 kap. strafflagen i sin helhet blir föremål för omprövning.

Regeln bör i överensstämmelse med kommitténs förslag begränsas till att avse brott av grövre beskaffenhet. Såsom lämplig gräns torde kunna sättas, att å gärningen skall enligt svensk lag kunna följa svårare straff än straffarbete i två år, och en förutsättning för svensk doms rätt bör jämväl vara att gärningen ej är fri från straff å gärningsorten. Det i kommittéförslaget använda uttrycket »om brottet förövats i Sverige under motsvarande förhållanden» torde böra utgå, då det ej synes behöfligt och möjligen kan föranleda den missuppfattningen att gärningen ej behöver vara direkt straffbar en-

ligt svensk lag. Självfallet kan svensk domstol döma till straff endast på grundval av svensk strafflag.

Den vidgade kompetensregeln torde i likhet med vad som gäller i de fall som avses i 1 kap. 2 § första stycket strafflagen böra begränsas på så sätt att utlänningen skall finnas här i riket. Den omständigheten att han uppehåller sig inom område där avdelning av den svenska krigsmakten befinner sig bör således — om ej 1 kap. 3 a § är tillämplig — icke medföra att brottet faller under svensk domsrätt.

Enligt kommitténs förslag skall kompetensregeln förbindas med villkoret, att begäran om utlämning icke framställts eller sådan begäran avslagits eller ock utlämning på grund av krig eller annat hinder ej kan ske. Genom angivandet av detta villkor erinras om regelns samband med utlämningsväsendet, men det synes icke nödvändigt att upptaga det i lagtexten.

Den nya kompetensbestämmelsen torde lämpligen kunna upptagas i 1 kap. 2 § strafflagen i ett nytt andra stycke, till vilket jämväl hänföres en del av innehållet i nuvarande första stycket. Bestämmelsen om folkrättsbrott i nuvarande andra stycket bör kvarstå oförändrad såsom tredje stycke i paragrafen. Denna bestämmelse sträcker sig längre än den nya kompetensregeln, då folkrättsbrott kan åtalas här i riket jämväl om gärningsmannen ej uppehåller sig i riket och om gärningen var straffri på gärningsorten.

Lagändringen bör träda i kraft samtidigt med den föreslagna nya utlämningslagen eller den 1 januari 1958.

II. Förhållandet mellan misshandel och kroppsaga

Gällande rätt. Uppsåtlig misshandel som icke har medfört den misshandlades död behandlas i 14 kap. 10—13 §§ strafflagen. Misshandelsbrotten fördelas på dessa lagrum med hänsyn till den skada som har följt av misshandeln. Sålunda avser 10 och 11 §§ svår kropps-skada, 12 § mindre lyte eller kropps-fel eller lindrigare sjukdom och 13 § ringare eller ingen skada såsom följt av misshandeln.

Förhållandet mellan misshandel och kroppsaga regleras i 14 kap. 16 §. I detta lagrum stadgas, att för den händelse någon under utövning av laga rättighet att aga den som står under hans lydnad tillfogar honom skada och denna är så ringa som i 13 § sägs, han ej må fällas till straff därför. Det förutsättes alltså att förhandenvaron av aganderätt kan göra en eljest såsom misshandel straffbar gärning tillåten och detta även om kropps-skada har tillfogats, blott denna ej är svårare än i 14 kap. 13 § sägs. Även om skadan varit svårare, är straff för misshandel uteslutet om skadan ej har omfattats av gärningsmannens uppsåt; tänkbart är däremot att i sådant fall straff för vållande till kropps-skada kan ifrågakomma.

Bestämmelser angående aganderätt finns, utom i 14 kap. 16 § strafflagen, i 6 kap. 3 § föräldrabalken och 37 § barnavårdslagen. Medan aganderätt icke längre förekommer i högre undervisningsanstalter, innehåller folkskolestad-

gan och vissa andra skolstadgar ännu bestämmelser om rätt för lärare att utdela aga.

Stadgandet i föräldrabalken tillägger föräldrarna uppsikt över barnet samt medger dem att för barnets tillrättavisande använda de uppfostringsmedel som med hänsyn till dess ålder och övriga omständigheter må anses lämpliga. Lagrummet ersätter en tidigare i lagen om barn i äktenskap upptagen bestämmelse att föräldrar ägde, om det för barnets uppfostran var nödigt, tukta barnet på sätt med hänsyn till dess ålder och övriga omständigheter kunde anses lämpligt. Stadgandet i föräldrabalken är tydligen mera restriktivt än det äldre stadgandet i lagen om barn i äktenskap, men det utesluter icke att kroppsgaga under vissa förutsättningar kan förekomma.

Bestämmelsen i 37 § barnavårdslagen föreskriver att, om den som har omhändertagits av barnavårdsnämnd ej fyllt 21 år och icke är elev i skola tillhörande barna- och ungdomsvården, den rätt att ha uppsikt över den omhändertagne och att tukta honom, vilken eljest tillkommer föräldrarna, skall tillkomma barnavårdsnämnden eller den, åt vilken nämnden sådant överlåtit.

Straffrättskommittén. Straffrättskommittén föreslår, att misshandel indelas i tre grader alltefter brottets grovhet, bedömd med hänsyn till samtliga omständigheter vid brottet och sålunda ej allenast till den skada som har följt av misshandeln. Beträffande förhållandet mellan misshandel och kroppsgaga anför kommittén bl. a., att den ståndpunkt gällande lag intager i detta avseende under senare tid har gjorts till föremål för erinringar i olika hänseenden. Kommittén sammanfattar dessa erinringar på följande sätt. Med nutida strävanden att såvitt möjligt ersätta aga med andra uppfostringsmetoder måste anses oförenligt att bibehålla ett stadgande som räknar med misshandel som en visserligen icke alldeles självfallen men dock tämligen naturlig form för aganderättens utövning. Särskilt betänkligt är att lagen visat sig hindra ett verksamt ingripande även mot svåra fall av barnmisshandel. För sådana fall är skärpta straffbestämmelser påkallade, icke strafffrihet eller strafflindring.

Kommitténs förslag innebär, att någon motsvarighet till 14 kap. 16 § strafflagen icke skall upptagas i brottsbalken. På grund av föräldrabalkens bestämmelser är, framhåller kommittén, en av föräldrar eller annan vårdnadshavare inom måttliga gränser utövad aga att anse som rättsenlig. Kommittén har icke ansett erforderligt att göra något däremot svarande förbehåll i bestämmelserna om misshandel. Även i andra fall kan vara tillåtet att använda våld utan att detta har ansetts behöva komma till uttryck i de särskilda straffbestämmelserna. Missbruk av aganderätten bör kunna beivras och detta även för den händelse gärningen som sådan är att beteckna blott såsom misshandel av den lindrigaste graden. Kommittén framhåller emellertid att den vidgade möjlighet till åtal som härigenom uppkommer ej får leda till opåkallad inblandning i enskildas förhållanden. Nödig begränsning i detta hänseende vinnes genom att misshandelsbrott av den lindrigaste graden ej må åtalas av åklagare med mindre åtal finnes påkallat ur allmän synpunkt.

För frågan om åtal kan vara av betydelse huruvida rättelse på annat sätt kan åvägabringas, t. ex. genom vårdnadsrättens överflyttande på annan person.

Vid remissbehandlingen av kommitténs förslag har slopandet av 14 kap. 16 § strafflagen icke föranlett invändning från något håll. *Skolöverstyrelsen* har dock framhållit vikten av att bestämmelserna utformas så, att det klart framgår att folkskolestadgans och vissa andra skolstadgors bestämmelser om rätt att utdela aga ej upphör att gälla i detta sammanhang.

Departementschefen. Efter tillkomsten av stadgandet i 14 kap. 16 § strafflagen har inträtt en förskjutning i uppfattningen rörande nödvändigheten och lämpligheten att använda kroppsaga vid barns uppfostran. Denna ändrade inställning har lett till att den rätt att meddela aga som tillerkänts föräldrar eller andra uppfostrare efter hand har inskränkts.

Vad angår förhållandet mellan föräldrar och barn har en modernare uppfattning om kroppsagan såsom uppfostringsmedel kommit till uttryck i den nya föräldrabalken. Enligt denna äger föräldrarna för barnets tillrättavissande använda de uppfostringsmedel som med hänsyn till dess ålder och övriga omständigheter må anses lämpliga. Uttrycket »tukta», vilket användes i motsvarande bestämmelse i lagen om barn i äktenskap, upptogs icke i föräldrabalken. Med den däri valda formuleringen har man velat utmärka att kroppslig bestraffning helst bör undvikas och att, när aga anses erforderlig, den bör utövas inom snäva gränser.

Jämväl i andra sammanhang har rätten för uppfostrare att tillgripa aga begränsats. I högre undervisningsanstalter äger numera lärare icke aga lärjunge. Även för folkskolans del har frågan om borttagande av aganderätten sedan en tid tillbaka varit aktuell. En i den nu upphävda fattigvårdslagen inrymd befogenhet för fattigvårdsstyrelse eller styrelse för fattigvårdsanstalt att under vissa förutsättningar utöva aga har icke fått någon motsvarighet i den nya socialhjälpslagen. Det må också nämnas, att i det förslag till ny barnavårdslag, som nyligen har framlagts av barnavårdskommittén (SOU 1956: 61), befogenhet att tukta omhändertaget barn icke har ansetts böra, såsom nu, tillkomma barnavårdsnämnd eller dess representant.

Den antydda förskjutningen i uppfattningen angående kroppsaga har hittills ej övat någon inverkan på lagstiftningens reglering av förhållandet mellan aga och misshandel. Stadgandet i 14 kap. 16 § strafflagen, vars lydelse är oförändrad sedan strafflagens tillkomst, tolkas enligt teori och praxis så, att även om gränserna för aganderätten har överskridits, straff för misshandel ej kan ådömas, såvida ej av agan har följt svårare skada än som avses i 14 kap. 13 § strafflagen. Under aganderättens täckmantel kan på grund härav förekomma upprörande fall av barnmisshandel, mot vilka åklagarmyndigheten ej anser sig kunna ingripa.

Det är tydligt att ifrågavarande bestämmelse i strafflagen icke står i god samklang med den uppfattning om kroppsagan såsom uppfostringsmedel, vilken har kommit till uttryck bl. a. i föräldrabalken, och att lagen alltså är föråldrad på denna punkt. Straffrättskommittén har ej heller upplagit nå-

gon motsvarighet till bestämmelsen i sitt förslag. Detta innebär i förevarande hänseende att, om gränserna för aganderätten har överskridits, även misshandel av lindrig art skall kunna beivras. Spörsmålet huruvida aganderätten har missbrukats får därvid bedömas med beaktande av de omständigheter under vilka agan har utövats.

Jag delar straffrättskommitténs uppfattning att det icke finnes behov av att göra något mot den laga aganderätten svarande förbehåll i bestämmelserna om misshandel. Sådan lindrig form av kroppsligt våld, som enligt föräldrabalken och vissa skolförfattningar må tillgripas av föräldrar och andra uppfostrare, faller även utan dylikt förbehåll utanför misshandelsreglerna. Detta gäller även med den nuvarande utformningen av dessa regler. Det må anmärkas, att något uttryckligt stadgande om befogenhet för föräldrar att vid behov tukta barnet icke fanns i svensk lag vid tillkomsten av SL 14:16; sådant stadgande infördes först år 1920 i lagen om barn i äktenskap. Numera är emellertid aganderätten, i den mån sådan alltjämt föreligger, reglerad i lag eller annan författning. Med hänsyn härtill och då, såsom tidigare har antytts, 14 kap. 16 § strafflagen lägger hinder i vägen för att beivra även uppenbara överträdelser av aganderätten, anser jag mig böra föreslå att lagrummet upphäves utan avvaktan på genomförandet av straffrättskommitténs förslag i övrigt.

Kommittén har understrukt att den vidgade möjligheten till åtal för missbruk av aganderätt ej bör få leda till opåkallad inblandning i enskildas förhållanden och att nödig begränsning i detta avseende vinnes genom kommitténs förslag att den lindrigaste graden av misshandel ej skall få åtalas av allmän åklagare med mindre åtal finnes påkallat ur allmän synpunkt. Även gällande lag upptager vissa begränsningar i den allmänna åtalsrätten beträffande misshandelsbrotten (se 14 kap. 45 § strafflagen). Kommitténs förslag beträffande åtalsreglerna innebär vissa ändringar i förhållande till gällande rätt, men det torde ej vara erforderligt att i detta sammanhang upptaga åtalsreglerna till prövning. För frågan om åtal kan — såsom kommittén framhållit — vara av betydelse huruvida rättelse i stället kan åvägabringas exempelvis genom vårdnadsrättens överflyttande på annan person.

Lagändringen torde böra träda i kraft den 1 juli 1957.

III. Utdrag av allmänna straffregistret

Gällande bestämmelser. Enligt lagen den 17 oktober 1900 om straffregister skall hos fångvårdsstyrelsen föras straffregister, innehållande uppgifter om straffdomar m. m. Ordningen för lämnande av uppgifter ur registret är noggrant reglerad. Enligt 8 § 1 mom. skall fullständigt utdrag av registret meddelas då framställning därom göres av domstol, länsstyrelse eller allmän åklagare eller av annan myndighet, vilken enligt lag äger förordna om häktning, eller av interneringsnämnden eller statens kriminaltekniska anstalt, eller då sådan framställning göres av justitiekanslern, riksdagens justitieombudsman eller dess militieombudsman. Till annan myndighet eller till

enskild person, vars rätt kan vara beroende på annan upplysning ur registret än som avser fråga huruvida viss person förekommer i registret, skall fullständigt registerutdrag lämnas, där Kungl. Maj:t för särskilt fall givit tillstånd därtill. I 2 mom. av 8 § stadgas, att utdrag av registret, innehållande bevis därom att viss person ej förekommer i straffregistret, såvitt angår annat förhållande än dom å böter eller villkorlig dom å förvandlingsstraff för böter, må på begäran av denne meddelas, där han med intyg av länsstyrelse, underrätt, häradshövding, borgmästare, svensk beskickning eller svenskt konsulat styrker, att hans rätt kan vara beroende av sådant bevis. Enligt 3 mom. skall till statistiska centralbyrån meddelas för den officiella statistiken erforderliga utdrag av straffregistret. I sådant utdrag må icke upplysning meddelas om namnen på dem som uppgifterna avser. Även till utländsk myndighet kan under vissa i 9 § angivna förutsättningar lämnas utdrag av straffregistret.

Frågan om brottsregistreringens framtida utformning är för närvarande föremål för utredning genom en särskild utredningsman, tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 16 mars 1956.

Departementschefen. Ansökningar av enskilda personer om sådant begränsat utdrag av straffregistret som avses i 8 § 2 mom. lagen om straffregister förekommer i stor utsträckning. År 1956 utfärdade fångvårdsstyrelsen sålunda ej mindre än 1 189 dylika utdrag. Ändamålet med dessa utdrag torde nästan utan undantag vara att utdragen skall företes inför utländsk myndighet i samband med ansökan om uppehålls- eller bosättningsstillstånd utrikes eller i annat liknande ärende. Det inträffar emellertid varje år i ett antal fall att den enskilde förekommer i straffregistret, såvitt angår annat förhållande än dom å böter eller villkorlig dom å förvandlingsstraff för böter, och att utdrag enligt 8 § 2 mom. därför icke kan lämnas. Om den enskilde i sådant fall vidhåller sin begäran om straffregisterutdrag, är han hänvisad att hos Kungl. Maj:t göra framställning om fullständigt utdrag av registret.

Ansökningar hos Kungl. Maj:t om fullständigt utdrag av straffregistret handlägges i justitiedepartementet. Av dessa ansökningar göres det alldeles övervägande antalet av enskilda personer, som ej kan erhålla utdrag enligt 8 § 2 mom. och som behöver straffregisterutdrag för att förete det inför utländsk myndighet. Innan ärendet avgöres brukar regelmässigt fångvårdsstyrelsens yttrande inhämtas.

Ordningen för tillhandahållande i nu åsyftade fall av fullständigt utdrag av straffregistret synes onödigt omständlig. Framställningarna till Kungl. Maj:t är i dessa fall praktiskt taget alltid av beskaffenhet att utan tvekan böra bifallas. Den dubbla behandlingen av dessa enkla ärenden hos fångvårdsstyrelsen och i justitiedepartementet fyller icke någon reell funktion. Ärendena lämpar sig uppenbarligen väl för decentralisering. Jag har därför funnit mig böra — utan avvaktan på resultatet av den utredning om brottsregistreringen som för närvarande pågår — föreslå sådan ändring av 8 § 1 mom. lagen om straffregister att fångvårdsstyrelsen skall, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, kunna meddela fullständigt utdrag av registret till

enskild, som styrker att hans rätt är beroende på annan upplysning ur registret än som framgår av utdrag¹ enligt 8 § 2 mom. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att, i den mån det finnes erforderligt, i administrativ väg utfärda föreskrifter rörande fångvårdsstyrelsens prövning i dessa fall.

Lagändringen torde böra träda i kraft den 1 juli 1957.

I enlighet med det anförda har inom justitiedepartementet upprättats förslag till

- 1) *lag om ändring i strafflagen; samt*
- 2) *lag angående ändrad lydelse av 8 § 1 mom. lagen den 17 oktober 1900 (nr 82 s. 1) om straffregister.*

Föredraganden hemställer, att lagrådets utlåtande över förslagen, av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar¹, måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Chr. af Winklerfelt

¹ Det under 2) angivna lagförslaget, som är likalydande med det vid propositionen fogade förslaget i samma ämne, har här uteslutits.

Bilaga

F ö r s l a g
till
L a g
om ändring i strafflagen

Härigenom förordnas, att 1 kap. 1 och 2 §§ strafflagen¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives samt att 14 kap. 16 § samma lag skall upphöra att gälla.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

1 KAP.

1 §.

Inländsk man varde efter Sveriges lag och vid svensk domstol dömd för brott, som han begått inom riket, eller å svenskt fartyg eller emot Sverige eller svensk man utom riket, så ock för annat utom riket förövat brott, där Konungen förordnar, att det brott här i riket åtalas må.

Inländsk man varde efter Sveriges lag och vid svensk domstol dömd för brott, som han begått inom riket, eller å svenskt fartyg *eller luftfartyg* eller emot Sverige eller svensk man utom riket, så ock för annat utom riket förövat brott, där Konungen förordnar, att det brott här i riket åtalas må.

Brott anses — — — — — hava fullbordats.

2 §.

Utländsk man, som här i riket finnes, varde efter Sveriges lag och vid svensk domstol dömd för brott, som han begått inom riket, eller å svenskt fartyg utom riket, så ock för brott, som han utom riket begått emot Sverige eller svensk man, där Konungen förordnar, att det brott här i riket åtalas må.

Utländsk man, som här i riket finnes, varde efter Sveriges lag och vid svensk domstol dömd för brott, som han begått inom riket, eller å svenskt fartyg *eller luftfartyg* utom riket.

Har utländsk man, som här i riket finnes, utom riket begått brott emot Sverige eller svensk man eller ock annan gärning, varå enligt svensk lag kan följa svårare straff än straffarbete i två år och som ej var straffri enligt den å gärningsorten gällande lagen, dömes efter Sveriges lag och vid

¹ Senaste lydelse, se beträffande 1 kap. 1 § SFS 1948: 448 och beträffande 2 § 1953: 769.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)**svensk domstol, om Konungen förordnar, att brottet här i riket åtalas må.*

För gärning — — — — — må ske.

Denna lag träder i kraft, såvitt avser upphävande av 14 kap. 16 § strafflagen, den 1 juli 1957 och i övrigt den 1 januari 1958.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 29 mars 1957.

N ä r v a r a n d e:

justitieråden WALIN,
SJÖWALL,
HAGBERGH,
regeringsrådet KLACKENBERG.

Enligt lagrådet den 26 mars 1957 tillhandakommet utdrag av protokoll över justitiedepartementets ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 15 mars 1957, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättade förslag till

- 1) lag om ändring i strafflagen; och
- 2) lag angående ändrad lydelse av 8 § 1 mom. lagen den 17 oktober 1900 (nr 82 s. 1) om straffregister.

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, föredrogos inför lagrådet av hovrättsassessorn B. Hult.

Lagrådet yttrade:

Det remitterade förslaget till lag om ändring i strafflagen upptager allenast i begränsat hänseende till behandling frågan om svensk strafflags tillämplighet. Sålunda lämnas bland annat helt åsido straffrättskommitténs förslag att utlänning som vid tiden för av honom begånget brott hade hemvist i Sverige skall behandlas lika som svensk medborgare. Till denna grupp äro bland andra att hänföra här domicilierade statslösa. Lagrådet förutsätter, att även denna fråga, liksom övriga av kommittén upptagna spörsmål om svensk strafflags tillämplighet, senare blir föremål för bedömande och att det nu framlagda förslaget allenast avser att utgöra ett provisorium. Frågan om bestraffning av här domicilierade utlänningar blir naturligen särskilt av betydelse i fråga om medborgare i de övriga nordiska länderna. Det remitterade förslaget tillgodoser näppeligen behovet av att kunna, utan onödig omgång, här lagföra dem för brott, begånget i annat nordiskt land. Denna fråga lärer bli föremål för ytterligare övervägande i samband med pågående nordiska överläggningar om utlämning m. m.

Oavsett att lagförslaget allenast åsyftar ett provisorium, anser lagrådet, att den i 1 kap. 2 § strafflagen för vissa fall angivna gränsen med avseende å brottets svårhetsgrad lämpligen bör sammanfalla med motsvarande krav i fråga om utlämning. Med hänsyn till Konungens åtalsprövning kan en sådan utvidgning svårligen föranleda några betänkligheter.

Lagrådet hemställer vidare, att andra stycket i nämnda paragraf redaktionellt jämkas på sådant sätt att det icke kommer att inbegripa jämväl fall som avses i första stycket.

Förslaget om ändring i *lagen om straffregister* lämnas av lagrådet utan erinran.

Ur protokollet:
Torsten Johansson

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 29 mars 1957.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, HEDLUND, PERSSON, LINDELL, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, NÄSGÅRD, KLING, ELIASSON, HENRIKSSON.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, lagrådets den 29 mars 1957 avgivna utlåtande över de till lagrådet den 15 mars 1957 remitterade förslagen till

- 1) lag om ändring i strafflagen; samt
- 2) lag angående ändrad lydelse av 8 § 1 mom. lagen den 17 oktober 1900 (nr 82 s. 1) om straffregister.

Efter redogörelse för lagrådets utlåtande hemställer föredraganden, att lagförslagen — med de av lagrådet önskade jämkningarna av det under 1) omförmälda förslaget jämte viss redaktionell ändring av nämnda förslag — måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Ulla Larsson